

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ ปัจจัยทางด้านอาหาร สมัยโบราณ การเสาะหาอาหารเป็นกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ อาหารของมนุษย์หาได้ง่ายจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ต่อมาอาหารค่อย ๆ น้อยลงและหายากขึ้น มนุษย์ต้องเดินทางไปหาอาหารในที่ไกลออกไปเกิดความลำบากในการหาอาหาร มนุษย์เริ่มรู้จักการเพาะปลูกเมื่อประมาณไม่เกินหนึ่งหมื่นสองพันปีมานี้และอยู่เป็นตัวอย่างถาวร ดังนั้นเมื่อมีการอยู่เป็นที่ถาวรมนุษย์จึงมีการต้อนสัตว์มาขังไว้เพื่อที่จะใช้เป็นอาหารแทนการออกตามล่าสัตว์ทุกวัน ผลผลิตที่ได้จากสัตว์ เช่น เนื้อโค เนื้อกระบือ เนื้อสุกร เนื้อแพะ เนื้อแกะ และเนื้อสัตว์ปีกหลายชนิด เนื้อสัตว์ทุกชนิดมีคุณค่าทางสารอาหารมีความสำคัญต่อร่างกาย เนื่องจากร่างกายอยู่ได้โดยบริโภคสารอาหารที่เรียกว่า “โภชนะ” (nutrients) ที่จำเป็นหลายอย่าง ซึ่งร่างกายสร้างขึ้นเองไม่ได้ เช่น โปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน และแร่ธาตุ อาหารบางอย่างมีโภชนะต่าง ๆ ที่ร่างกายต้องการอยู่ครบและมีอยู่มากพอ แต่อาหารบางอย่างมีอยู่น้อยเกินไป เช่น นมมีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าข้าว ทั้งนี้เพราะนมมีโปรตีนที่ร่างกายต้องการมากและเป็นโปรตีนที่ดีด้วย ดังนั้นร่างกายจึงต้องการโปรตีนจากนมและเนื้อมากกว่าข้าวหรือจากพืชโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งการจะได้มาซึ่งเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพนั้นมีกระบวนการขั้นตอนการเลี้ยงสัตว์หลาย ๆ อย่าง เริ่มแรกต้องเข้าใจ ความเป็นมาของการเลี้ยงสัตว์ ประโยชน์และความสำคัญของการเลี้ยงสัตว์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงสัตว์ ชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย และแนวโน้มการผลิตสัตว์เพื่อการค้าและการตลาดปศุสัตว์ในอนาคต

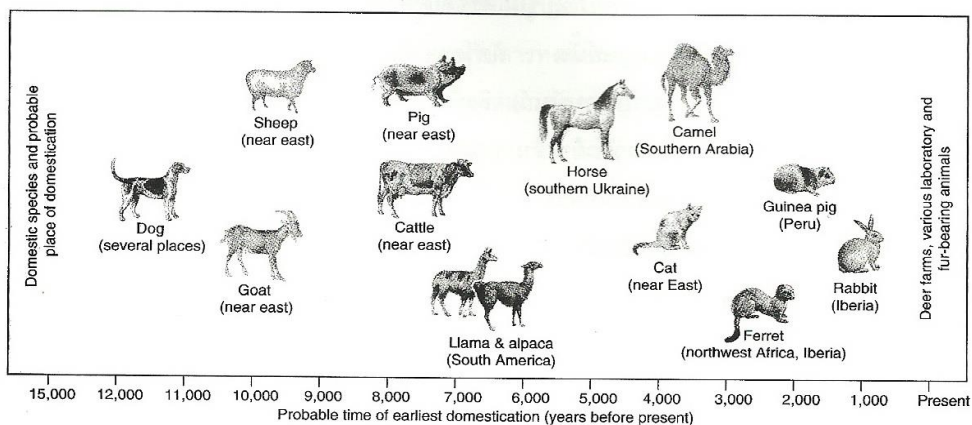
ความเป็นมาของการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์นั้น เป็นวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ โดยครอบคลุม ทั้งการเลี้ยงดู การให้อาหาร การปรับปรุงพันธุ์ และการสุขาภิบาล เพื่อให้สัตว์มีชีวิต แข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์หรือผลพลอยได้จากสัตว์ ตลอดจนทำให้สัตว์เลี้ยงมีชีวิตแข็งแรงสมบูรณ์มีอายุยืนนานขึ้น ซึ่งสัตว์เลี้ยงที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจมีหลายประเภท เช่น สัตว์ใหญ่ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ เป็นต้น สัตว์เล็ก ได้แก่ สุกร แพะ และแกะ

สัตว์ปีกได้แก่ ไก่ เป็ด ห่าน นกชนิดต่าง ๆ สัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา และสัตว์ประเภทอื่น ๆ
ได้แก่ จระเข้ กบ โดยสัตว์แต่ละชนิดมีความเป็นมาที่ต่างกัน

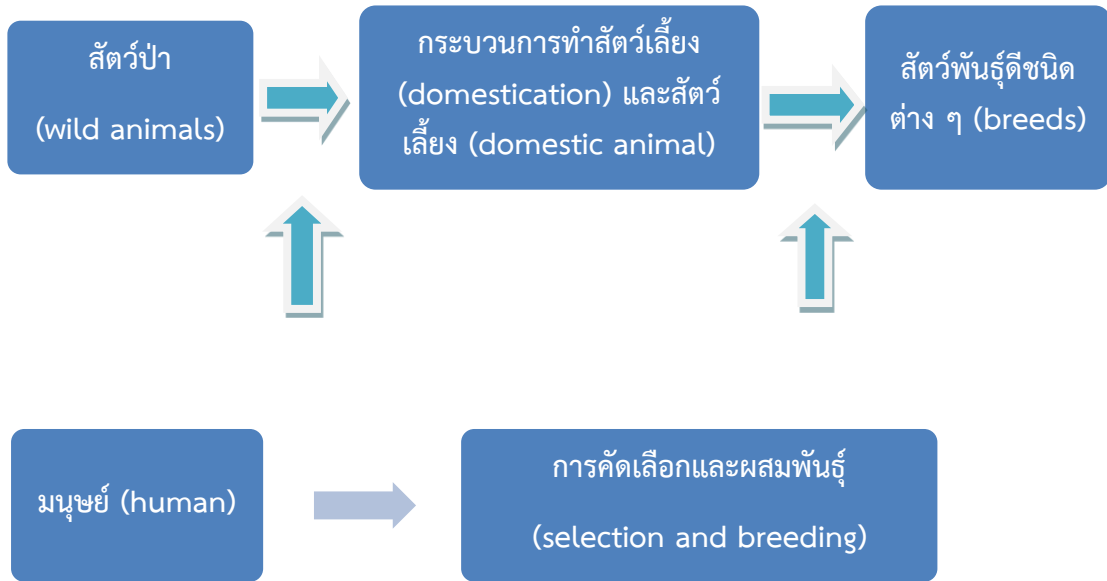
1. ความเป็นมาของการเลี้ยงสัตว์

จากข้อสงสัยที่ว่า การเลี้ยงสัตว์เกิดขึ้นในโลกนี้เมื่อใดนั้น คำตอบเรื่องนี้ยังไม่แน่ชัด บางตำราระบุว่าประมาณ 9,000 ปีมาแล้ว ขณะที่บางตำราระบุว่าเกิดขึ้นเมื่อ 11,000 ปีมาแล้ว (ภาพที่ 1.1) หลักฐานโดยสันนิษฐานว่าสุนัขเป็นสัตว์ป่าชนิดแรกที่มนุษย์จับมาขังไว้ จนคุ้นเคยเปลี่ยนนิสัยจากดุร้ายมาเป็นนิสัยเชื่อง จนเป็นสุนัขบ้าน ขณะที่ม้าเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มานานกว่า 5 พันปี ซึ่งเป็นสัตว์ที่ใช้ในยามศึกสงครามและการขนส่ง แต่ปัจจุบันนี้ม้ามี่ประโยชน์ต่อมนุษย์น้อยลงมาก ส่วนใหญ่จะใช้มาในทางกีฬาและความเพลิดเพลิน เมื่อมนุษย์รู้จักวิธีการเลี้ยงสัตว์โดยการนำสัตว์ป่า (wild animals) ที่ได้จากการล่าและยังมีชีวิตอยู่มากกึ่งรวมกันโดยหาอาหารมาให้สัตว์กิน สัตว์ป่าจะผสมพันธุ์กันเพิ่มจำนวนลูกหลาน เมื่อสัตว์อยู่กับมนุษย์นาน ๆ เข้าจากนิสัยดุร้ายก็เชื่องลง จนสามารถขยายพันธุ์ให้ลูกหลานต่อไปได้ภายใต้การดูแลของมนุษย์ เราเรียกกระบวนการนี้ว่า การทำสัตว์เลี้ยง (domestication) ซึ่งเกิดขึ้นในยุคหินใหม่ (new stone age หรือ neolithic) สัตว์จำพวกแรกที่มนุษย์นำมาเลี้ยง ได้แก่ สุนัข แพะ แกะ และต่อมาสัตว์ที่นำมาเลี้ยงจะเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ โค และกระบือ การวิวัฒนาการเริ่มต้นเลี้ยงสัตว์ของมนุษย์เพื่อใช้ประโยชน์ประโยชน์ในการเป็นอาหาร โดยมีวิวัฒนาการการเลี้ยงสัตว์ได้ดังในภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.1 วิวัฒนาการของการนำสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมาเลี้ยงโดยมนุษย์ วงเล็บแสดงบริเวณที่คาดว่า
จะเป็นที่เริ่มต้นมีการเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้น

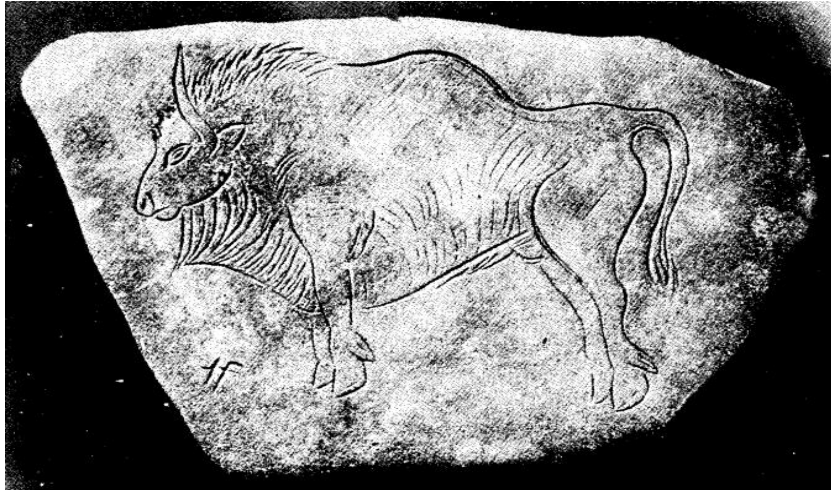
ที่มา : (พิพัฒน์ สมภาร, 2552, หน้า 74)

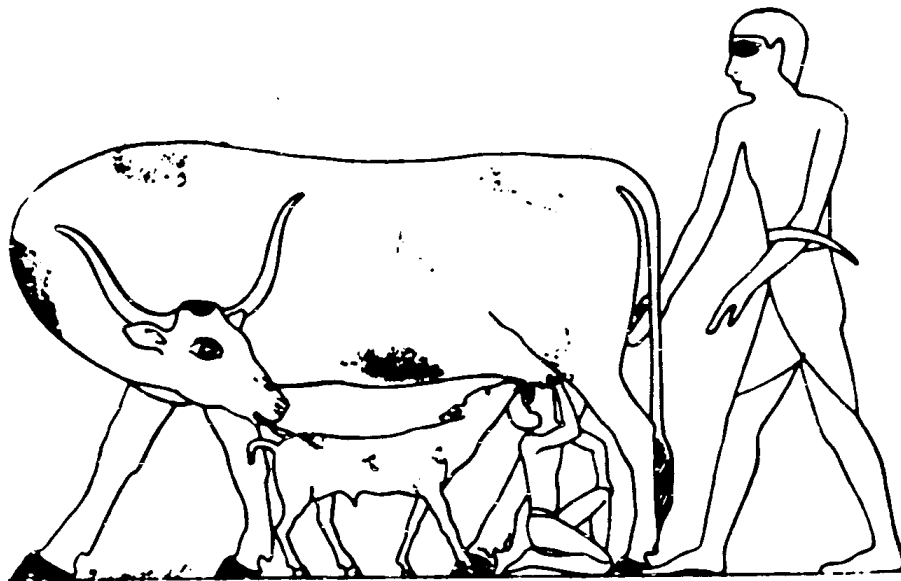
ภาพที่ 1.2 แผนผังวิวัฒนาการในการเลี้ยงสัตว์ของมนุษย์
ที่มา : ดัดแปลงจาก (สมชาย ศรีพูล (ก), 2557, หน้า 1)

2. การแพร่กระจายของสัตว์เลี้ยง

เมื่อมนุษย์อพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อค้นหาที่อยู่ใหม่ มักจะนำสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ติดตามไปด้วย เช่น แพะ แกะ โค และกระบือ เป็นเวลามากกว่า 6,000-7,000 ปี การเลี้ยงโคเป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืนของเผ่าพันธุ์ เป็นสัตว์แห่งเทพนิยายและเป็นสัตว์ที่เคารพบูชา โดยมีหลักฐานภาพวาดโบราณของวัวกระทิง (bison) บนหิน (ภาพที่ 1.3) และโคที่เลี้ยงในสมัยโบราณเรียก Aurochs (*Bos primigenius*) ซึ่งเป็นต้นตระกูลของโคยุโรปในปัจจุบัน ส่วนโคอีกชนิดหนึ่งคือ โคอินเดียที่มีตะโหนก ซึ่งเข้าใจว่าเริ่มเลี้ยงในอินเดียเมื่อประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว ต่อมาได้แพร่พันธุ์เข้ามาทางแถบตะวันออก โดยมีหลักฐานการพบซากโคอินเดีย หรือเรียกว่า ซีบู (Zebus) (*Bos primigenius namadicus*) ในประเทศไทยมีอายุประมาณ 5,000 ปี (สุวรรณฯ พรหมทอง (ก), 2550, หน้า 4-5) ซึ่งมนุษย์และโคในสมัยก่อนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (ภาพที่ 1.4)

ภาพที่ 1.3 ภาพวาดโบราณของวัวกระทิง (bison) บนหินในยุคหินเก่า
ที่มา : (Helman, 1976, p. 4)

ภาพที่ 1.4 การใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างมนุษย์กับโค
ที่มา : (Albright and Arave, 1997, p. 6)

4. ประวัติการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

4.1 การเลี้ยงโคนม

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2450 เริ่มต้นการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย โดยชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้นำโคชีบูที่เรียกว่า พันธุ์บังคลา เข้ามาเลี้ยงรีดนมบริโภครอบคร่ำ (อาณัติ จันทรฤทธิกุล, 2555, หน้า 16)

ปี พ.ศ. 2463 หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เป็นคนไทยคนแรกที่เลี้ยงโคนมเพื่อผลิตนมบริโภคเองภายในครอบครัวและได้รับการยกย่องว่าเป็นพระบิดาแห่งการเกษตรสมัยใหม่ของไทย และก่อตั้งฟาร์มโคนมแห่งแรกของไทย ชื่อฟาร์มบางกอกแดรี่ (Bangkok Dairy Farm) แต่ฟาร์มนี้ต้องเลิกกิจการไปในปี พ.ศ. 2477 เพราะขาดทุน (ตรีพล เจาะจิตต์, 2529, หน้า 1)

ปี พ.ศ. 2495 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เริ่มสนใจการเลี้ยงโคนมอย่างจริงจัง มีการนำเข้าโคนมพันธุ์เจอร์ซีจากประเทศออสเตรเลียมาทดลองเลี้ยงเป็นครั้งแรก โดยศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์ ชวนิศนดากร วรวรรณ (อาณัติ จันทรฤทธิกุล, 2555, หน้า 16)

ปี พ.ศ. 2499 กรมปศุสัตว์ได้ทดลองส่งน้ำเชื้อพ่อโคพันธุ์บราวน์สวิส ซอร์ทฮอร์น เรดเดน เจอร์ซี อิลลาวาร่า และโคพันธุ์โฮสตันพรีเซียน เข้ามาผสมกับโคนมของเกษตรกร ในการส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์โคให้กับเกษตรกร กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการหลายรูปแบบ คือ จัดจำหน่ายพ่อโคพันธุ์ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เป็นพ่อพันธุ์ การนำโคตัวผู้ไปควบคุมฝูงให้กับฝูงโคเกษตรกร ในลักษณะการเลี้ยงเป็นกลุ่ม และก่อตั้งสถานีผสมเทียมโคนมขึ้นเป็นแห่งแรก คือ สถานีผสมเทียมห้วยแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยเชิญศาสตราจารย์นิลส์ ลาเกอร์ลอฟ ผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations หรือ FAO) ต่อมาได้สั่งซื้ออุปกรณ์การผสมเทียมจากประเทศอินเดีย และสวีเดน มารีดเก็บน้ำเชื้อ โดยทำเป็นเชื้อสด (fresh semen) บรรจุในหลอดแก้วจุ่มแช่น้ำเย็นที่อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส ในกระติกน้ำแข็งเพื่อนำไปผสมเทียมให้กับโคเกษตรกร หลังจากการดำเนินการผสมเทียมแล้ว 8 ปี ปรากฏว่าลูกผสมที่ได้มีความทนทานต่อสภาพอากาศร้อนไม่ตี ซึ่งพบว่ามีอาการหอบในเวลากลางวัน กินอาหารน้อย ร่างกายซูบผอม เจ็บป่วยได้ง่าย คือ มีปัญหาด้านสุขภาพ มีผลกระทบต่อกรสืบพันธุ์ เช่น การแสดงอาการเป็นสัดไม่ชัดเจน คลอดลูกยาก ผสมติดยาก รกค้าง ลูกไม่แข็งแรง กรมปศุสัตว์จึงมีการปรับปรุงพันธุ์โคนมในประเทศไทยที่มีสายเลือดไม่เกิน 75 เปอร์เซ็นต์ ถึงแก้ปัญหาด้านสุขภาพได้ (กัณหา ไผ่ขาว, 2545, หน้า 4-5)

ต่อมานักวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกรมปศุสัตว์ได้ส่งโคพันธุ์แท้จากต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยง เช่น พันธุ์บราวน์สวิส พันธุ์โฮลสไตน์ฟรีเซียน พันธุ์เรดเดน พันธุ์ออสเตรเลียน อิลลาوارา ซอร์ทอร์น พันธุ์เจอร์ซี่ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ปรากฏว่า โคนมพันธุ์แท้เหล่านี้ไม่ทนต่อสภาพอากาศร้อนชื้น โรคและแมลงรบกวน และอาหารที่มีคุณภาพต่ำ จึงทำให้ผลผลิตต่ำ โคตายด้วยโรคไข้เห็บ (กัณหา ไผขาว, 2545, 5)

ต่อมากรมผสมเทียมกรมปศุสัตว์ ได้ทดลองเลี้ยงโคโดยการผสมเทียมโคพันธุ์พื้นเมืองกับน้ำเชื้อจากโคพันธุ์โฮลสไตน์ฟรีเซียน ที่ตำบลหนองโพ จังหวัดราชบุรี และบริเวณใกล้เคียงจังหวัดนครปฐม ผลปรากฏว่า เกษตรกรสนใจเลี้ยงโคนมมากขึ้น แต่มีปัญหาในการจัดจำหน่ายนมสด เพราะไม่มีโรงงานพาสเจอร์ไรซ์

ปี พ.ศ. 2501 นายสุรียน ไรวา เป็นเอกชนรายแรกที่สั่งซื้อโคนมพันธุ์เรดเดน จากเดนมาร์ค 23 ตัว เข้ามาที่ ฟาร์ม เอส อาร์ จังหวัดชลบุรี

ปี พ.ศ. 2502 พลเอกสุรจิต จารุเศรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ได้ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเริ่มต้นที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ทับกวาง สระบุรี โดยใช้โคนมพันธุ์บราวน์สวิส และลูกผสมที่รวบรวมมาจากสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ เพื่อศึกษา ทดลอง และฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่สนใจ และจากนั้นก็นำเข้าโคนมพันธุ์บราวน์สวิส เจอร์ซี่ และโฮลสไตน์-ฟรีเซียน อีกจำนวนหนึ่ง

ปี พ.ศ. 2504 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ตั้งโรงงานนมสดขึ้นเพื่อทำการพาสเจอร์ไรซ์และบรรจุขวดจำหน่ายในเขตพระนครธนบุรี

ปี พ.ศ. 2505 – 2506 ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเดนมาร์ก จัดตั้งโครงการฟาร์มไทย – เดนมาร์กขึ้นที่อำเภอเวียงเหล็ก จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2505 ดังนั้นในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ 17 มกราคมของทุกปี เป็นวันโคนมแห่งชาติของไทย ต่อมาในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2514 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย หรือเรียกชื่อย่อว่า อ.ส.ค. ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาการเลี้ยงโคนมอย่างมากในปัจจุบัน (กัณหา ไผขาว, 2545, 5)

ปี พ.ศ. 2510 การเลี้ยงโคนมได้รับความนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดราชบุรี อโยธยา และนครปฐม แต่พบกับปัญหาคือ ปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้มากเกินความต้องการของตลาด จึงได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเดนมาร์ก ในการสร้างศูนย์รวบรวมนม และโรงงานผลิตน้ำนมสดขึ้นที่

จังหวัดอยุธยา และนครปฐม ต่อมาเปลี่ยนมาเป็น สหกรณ์โคนมอยุธยา จำกัด และสหกรณ์โคนม นครปฐม จำกัด (อาณัติ จันทรธีระติกุล, 2555, หน้า 17)

ปี พ.ศ. 2514 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตจังหวัดราชบุรีได้รวมตัวกันจัดตั้ง “สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด” เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนที่ไม่สามารถจำหน่ายน้ำนมดิบ ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ช่วยเหลือในการจัดสร้าง โรงงานนมผงขึ้น ในปี พ.ศ. 2515 โดยใช้ชื่อว่า “บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพราชบุรี จำกัด” และได้ ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ แต่พบว่าการผลิตนมผงนั้นขาดทุนตลอดมา เพราะค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงานสูงมาก ต่อมาบริษัทผลิตภัณฑ์นมฯ จึงได้รวมการดำเนินงานเข้ากับสหกรณ์โคนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 โดยมีชื่อว่า สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรม ราชูปถัมภ์) (ถนัด รัตนานุพงศ์, 2548, หน้า 21-23)

ปี พ.ศ. 2525 รัฐบาลได้มีนโยบายให้มีการผลิตน้ำนมดิบให้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 17.7 ต่อปี เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ และลดการนำเข้า ทำให้มี การนำเข้าโคนมจากต่างประเทศกว่า 2,000 ตัว สามารถผลิตน้ำนมดิบได้เฉลี่ยร้อยละ 24 ซึ่งสูงกว่า เป้าหมายที่ตั้งไว้ (สัตวแพทยมหิตล, 2553, หน้า 1; ชินา สุภากรณ์, 2556, หน้า 234-235)

4.2 การเลี้ยงโคนม

กรมปศุสัตว์ได้พัฒนาการเลี้ยงพันธุ์โคที่ให้ผลผลิตสูง และส่งเสริมให้การเลี้ยงโดยได้ ทดลองนำโคพันธุ์ต่าง ๆ จากต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยง อาทิเช่น

ปี พ.ศ. 2497 ได้นำโคพันธุ์บราห์มันมาเลี้ยงครั้งแรก จำนวน 71 ตัว

ปี พ.ศ. 2509 ได้นำโคพันธุ์แซนต้าเกอร์ทูดิส จำนวน 50 ตัว

ปี พ.ศ. 2510 ได้นำโคพันธุ์ชาร์โลเลย์ จำนวน 15 ตัว

ปี พ.ศ. 2518 โคพันธุ์อเมริกันบราห์มันได้รับความนิยมจากเกษตรกรมาก กรมปศุสัตว์จึง ได้กำหนดให้โคพันธุ์อเมริกันบราห์มันเป็นโคเนื้อพันธุ์หลักที่ใช้ในการส่งเสริมสู่เกษตรกร เนื่องจาก ทนทานต่อโรคแมลง เห็บ โรคพยาธิ ทุนร้อน เจริญเติบโตดีในสภาพอาหารคุณภาพต่ำ ลูกที่คลอด ออกมามีน้ำหนักแรกเกิดน้อย ทำให้คลอดง่าย สามารถเจริญเติบโตและให้ลูกได้ดี มีเปอร์เซ็นต์การ เลี้ยงรอดสูงกว่าพันธุ์อื่น ๆ สามารถใช้เลี้ยงได้ทั้งในรูปของโคเนื้อและโคนม (กัณหา ไผขาว, 2545, 6)

4.3 การเลี้ยงสุกร

สุกร ได้เริ่มเลี้ยงเป็นเวลามากกว่า 4,353 ปี ซึ่งจีนเป็นชาติแรกที่เริ่มเลี้ยงสุกรและเลี้ยงมากที่สุดในโลก สุกรมีการปรับปรุงพันธุ์มาจากบรรพบุรุษที่เป็นสุกรป่าแถบยุโรปและสุกรป่าแถบเอเชีย

สำหรับประเทศไทยในอดีตมีการเลี้ยงสุกรพันธุ์พื้นเมือง เช่น พันธุ์ไหหลำ พันธุ์ราด พันธุ์พวง และพันธุ์ควาย ซึ่งเป็นการเลี้ยงเป็นแบบหลังบ้านหรือแบบงานอดิเรก โดยให้กินเศษอาหารที่ได้จากผลผลิตในไร่นา ไร่สี ไร่โรงงานแป้งมัน เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2482 ได้มีการนำสุกรมาจากประเทศออสเตรเลีย โดยพระนรราชจางง และคณะทูตสันถวไมตรี สุกรดังกล่าวได้ถูกนำไปเลี้ยงที่สถานีสิกรรมแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ พันธุ์เบอร์กเชียร์ (Bershire) ลาร์จไวท์มิดเดิลไวท์ (Middle White) และแทมเวิร์ท (Tam Worth) หลังจากนั้น พ.ศ. 2484 สุกรดังกล่าวได้ถูกแบ่งมาเลี้ยงที่สถานีเกษตรกรรมกลางบางเขนและได้สูญพันธุ์ไปเนื่องจากสงคราม มหาบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2)

ปี พ.ศ. 2492 กองสัตว์บาล กรมปศุสัตว์ ได้สั่งสุกรทั้ง 4 พันธุ์ดังกล่าวจากประเทศออสเตรเลียมาอีก 86 ตัว (สุวรรณา พรหมทอง (ช), 2550, หน้า 8)

ปี พ.ศ. 2497 องค์การบริหารวิเทศกิจสหรัฐ (United State Operations Mission; USOM) ได้ให้ความช่วยเหลือโดยส่งพันธุ์สุกรจากสหรัฐอเมริกา เข้ามาเพิ่มอีก 3 พันธุ์ คือ พันธุ์เบอร์กเชียร์ แฮมป์เชียร์ และดুরอคเจอร์ซี่ หลังจากศึกษาไปอีก 6-7 ปี ได้สรุปพันธุ์ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยง คือ ลาร์จไวท์ และดুরอคเจอร์ซี่ (กัญหา ไผขาว, 2545, 4: ชินา สุภากรณ์, 2556, หน้า 216)

ปี พ.ศ. 2498 ประเทศไทยมีการบริโภคเนื้อสุกรมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและเนื่องจากอาหารเนื้อสัตว์จากธรรมชาติมีไม่เพียงพอ

ปี พ.ศ. 2503 กรมปศุสัตว์ได้สรุปว่า สุกรพันธุ์ลาร์จไวท์และดुरอคเจอร์ซี่ เป็นพันธุ์ที่น่าสนใจ พันธุ์ลาร์จไวท์ให้ลูกตก เต็บโตเร็ว มีเนื้อมาก ส่วนพันธุ์ดुरอคเจอร์ซี่ ทนทานต่อโรค ทนต่อการขาดอาหาร ซากมีเนื้อแดงมาก กรมปศุสัตว์จึงได้นำสุกรสองพันธุ์นี้ มาผสมข้ามพันธุ์ผลิตเป็นสุกรลูกผสม 2 สายเลือด และส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยง

ปี พ.ศ. 2505 กรมปศุสัตว์ให้นายสมจิตร ยอดเศรษฐณี และนายศิริพงษ์ สุนทรธรรม เป็นเจ้า, หน้าที่จัดซื้อสุกรพันธุ์ดुरอคเจอร์ซี่เพื่อเปลี่ยนสายเลือดอีกจำนวน 5 ตัว (สุวรรณา พรหมทอง (ช), 2550, หน้า 9)

ปี พ.ศ. 2506 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ส่งสุกรพันธุ์แลนด์เรซจากประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาทดลองเลี้ยง พบว่าสุกรพันธุ์นี้เป็นที่น่าสนใจ เพราะลำตัวยาว ให้ลูกดก เลี้ยงลูกเก่ง โตเร็ว กินอาหารคุณภาพต่ำได้ดี จึงเป็นสุกรอีกพันธุ์หนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมสู่เกษตรกร (จรัญ จันทลักษณ์ และพรชูลี นิลวิเศษ, 2541, หน้า 71-73)

4.4 การเลี้ยงไก่

การเลี้ยงไก่เกิดขึ้นมาเป็นเวลามากกว่า 5,000 ปี ในแถบทวีปเอเชีย บริเวณประเทศจีน อินโดนีเซีย พม่า อินเดีย และแถบชายทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ใก่นับว่าเป็นสัตว์ที่มนุษย์นิยมเลี้ยงในเชิงอุตสาหกรรมมากที่สุด ทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่มีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่า (jungle fowl) โดยเฉพาะไก่ป่าสีแดง (red jungle fowl) การเลี้ยงไก่ส่วนมากเพื่อใช้เป็นอาหาร และกีฬาโดยเฉพาะตัวผู้ สำหรับการพัฒนาการเลี้ยงไก่ในประเทศไทยมีลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญดังนี้ (จรัญ จันทลักษณ์ และพรชูลี นิลวิเศษ, 2541, หน้า 78)

ปี พ.ศ. 2467 โดยเริ่มเลี้ยงไก่พันธุ์เล็กฮอร์นที่ฟาร์มบางเบิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤษดากร

ปี พ.ศ. 2484 ได้เริ่มเลี้ยงไก่พันธุ์ต่าง ๆ โดยหลวงสุวรรณวาจกสิกิจ เริ่มทดลองส่งไก่พันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาเลี้ยงที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน

ปี พ.ศ. 2489 หลวงสุวรรณวาจกสิกิจ ได้นำไก่พันธุ์แท้มาจากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงในประเทศหลายสายพันธุ์

ปี พ.ศ. 2492 ส่งไก่พันธุ์โรดไอส์แลนด์เรด มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และไก่พันธุ์ออสตราลอป จากประเทศออสเตรเลียมาทดลองส่งเสริมการเลี้ยงไก่เป็นอาชีพ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน นอกจากนั้นยังส่งไก่พันธุ์อื่น ๆ เข้ามาส่งเสริมให้เลี้ยง อาทิ ไก่พันธุ์บาร์พลัมทรอค ไก่พันธุ์นิวแฮมเชียร์ เป็นต้น ประชาชนจึงเริ่มตื่นตัวและให้ความสนใจการเลี้ยงไก่เป็นอาชีพมากขึ้น จึงทำให้มีกลุ่มผู้สนใจการเลี้ยงไก่รวมตัวกันจัดตั้งสมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทยขึ้น เมื่อถึง พ.ศ. 2497 สมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทยนี้มีสมาชิกประมาณ 2,500 ราย จึงเข้าอยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ และออกหนังสือรายเดือนชื่อ “สาส์นไก่” พิมพ์ฉบับละ 3,500 เล่ม ปี พ.ศ. 2509 ภาควิชาสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นผู้รับผิดชอบหนังสือดังกล่าวและเปลี่ยนชื่อเป็นหนังสือ “สาส์นสัตวบาล” ต่อมายกเลิกกิจการเนื่องจากปัญหาบางประการ

ปี พ.ศ. 2497 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ รายงานไว้ว่า มีไก่และสัตว์ปีกชนิดต่าง ๆ คือ มีไก่ 47 ล้านตัว เป็ด 17 ล้านตัว ห่าน 2 แสนตัว ไก่วง 1 พันตัว นกพิราบ 2 หมื่นตัว และมีฟาร์มไก่เกิดขึ้นแต่ละฟาร์มมีไก่ 250-3,000 ตัว โดยเฉพาะตามถนนพหลโยธิน จากดอนเมืองเข้าสู่กรุงเทพฯ (จรัญ จันทลักขณา และพรชูลีย์ นิลวิเศษ, 2541, หน้า 78-79)

นอกจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นำพันธุ์ไก่เข้ามาทดลองเลี้ยงแล้ว ยังนำระบบทรงตัวเข้ามาเผยแพร่ด้วยใน พ.ศ. 2492 โดยเลี้ยงไก่ในกรงขังเดี่ยว ในขณะที่เดียวกับการนำเทคนิคการผสมเทียมไก่เข้ามาใช้ ตลอดจนเทคนิคอื่น ๆ อาทิ วิธีการตรวจเพศลูกไก่ สูตรอาหารผสมสำหรับไก่ ตู้ออกไข่แบบทันสมัย เป็นต้น สำหรับการยอมรับการใช้สูตรผสมสำหรับไก่นี้ หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ เขียนไว้ว่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใช้เวลา 15 ปี ในการส่งเสริมให้เกษตรกรยอมรับและนิยมใช้ นอกจากนั้นท่านกล่าวไว้ด้วยว่าได้ใช้เวลา 30 ปี ต่อเนื่องกันและทำงานอย่างหนัก เพื่อสร้างความสนใจในหมู่ประชาชนที่มีการศึกษาดีและเพียงทำให้คนสนใจถึงเรื่องการเลี้ยงไก่กัน การเลี้ยงแบบนี้เป็นรูปแบบนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการเลี้ยงแบบการค้า

ปี พ.ศ. 2506 ได้เริ่มเลี้ยงไก่เนื้ออย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันการเลี้ยงไก่เป็นแบบอุตสาหกรรมที่ทันสมัย บริษัทอาหารสัตว์ใหญ่ ๆ มีการส่งพ่อแม่ไก่เข้ามาเลี้ยง มีการให้อาหารอย่างถูกวิธีและมีการจัดการที่ดี ทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (จรัญ จันทลักขณา และพรชูลีย์ นิลวิเศษ, 2541, หน้า 78-79)

ประโยชน์และความสำคัญของการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ ได้แก่ โคเนื้อ โคนม แพะ แกะ กระบือ สุกร สัตว์ปีก (ไก่ เป็ด ห่าน และนกกระทา ฯลฯ) มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจของประเทศไทย ถึงแม้ว่าสัตว์บางประเภทจะมีบทบาทและความสำคัญที่แตกต่างกัน เช่น แพะ และ แกะมีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจน้อยกว่า โคนม โคเนื้อ สุกร และไก่ เพราะมีความสำคัญในบางพื้นที่ ขณะที่กระบือมีการเลี้ยงเพื่อใช้ประโยชน์เป็นแรงงานในไร่นา ปัจจุบันได้ลดบทบาทลงเนื่องจากเกษตรกรได้นำเครื่องจักรกลมาใช้แทนแรงงานสัตว์ อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจยังมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร สังคม และประเทศชาติ ดังนี้

1. ประโยชน์ของการเลี้ยงสัตว์

ปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มปริมาณมากขึ้นทำให้มีความต้องการปัจจัยทางด้านอาหารเพิ่มปริมาณตาม การผลิตสัตว์เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากเป็นทั้งแหล่งโปรตีน เครื่องนุ่งห่ม การใช้แรงงาน สร้างความเพลิดเพลิน การสร้างงานสร้างรายได้ ความจำเป็นทางการแพทย์ ตลอดจนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้ โดยสรุปประเด็นที่มีประโยชน์ของการเลี้ยงสัตว์ได้ดังนี้

1.1 เป็นอาหารโปรตีนที่มีคุณภาพของมนุษย์

อาหารนับว่าเป็นหนึ่งในสี่ของปัจจัยพื้นฐาน นอกเหนือจากเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อาหารนับว่าเป็นสิ่งที่ร่างกายต้องการทุกวันเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้เพราะในอาหารมีสารอาหารที่มีคุณค่าจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเจริญเติบโต การสร้างผลิตผล และการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ ผลิตผลจากสัตว์ เช่น เนื้อ นม และไข่ เป็นแหล่งอาหารที่บริบูรณ์ด้วยโปรตีน ไขมัน วิตามิน แร่ธาตุ และอื่น ๆ ค่อนข้างครบถ้วน และคุณภาพของผลิตผลจากสัตว์เหล่านี้ ยังมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งอาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กได้เป็นอย่างดี

โปรตีนเป็นสารอาหารที่มีความจำเป็นต่อร่างกายเป็นอย่างมาก เนื่องจากโปรตีนมีในกระบวนการสร้างเสริมเซลล์เพื่อการเจริญเติบโตที่ถูกนำไปใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในด้านโครงสร้างของร่างกาย คือการสร้างกล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ และกระดูก พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย รวมถึงช่วยในการซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่มีการเสื่อมสลายลงไป โดยเฉพาะการซ่อมแซมผิวหนัง และเซลล์เม็ดเลือดแดง ผลผลิตที่ได้จากสัตว์อุดมไปด้วยสารอาหารที่ให้โปรตีนที่มีคุณภาพ มีสารอาหารที่ร่างกายต้องการ เช่น เนื้อ นํ้านม และไข่เป็นโปรตีนที่มีคุณภาพสูงและรสชาติดีเป็นที่นิยมบริโภค โดยเฉพาะในเด็ก และสตรีมีครรภ์ที่ต้องการโปรตีนสำหรับร่างกายนำไปใช้สร้างกล้ามเนื้อ โดยโปรตีนจากสัตว์และผลิตภัณฑ์ของสัตว์มีปริมาณโปรตีนที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 1.1 และตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.1 ปริมาณคุณค่าทางโภชนาการของเนื้อสัตว์ชนิดต่าง ๆ (ปริมาณ 100 กรัม)

เนื้อสัตว์ชนิดต่าง ๆ	โปรตีน (กรัม)	พลังงาน (กิโลแคลอรี)	ไขมัน (กรัม)	น้ำ (กรัม)
เนื้อโค (beef)	291	17.32	24.05	57.26
เนื้อสุกร (pork)	398	13.35	37.83	47.86
เนื้อไก่ (chicken)	215	18.60	15.06	65.99
เนื้อแกะ (Lamp)	267	16.88	21.59	60.70
เนื้อลูกโค (veal)	144	19.35	6.77	72.84
เนื้อกระต่าย (rabbit)	136	20.05	5.55	72.82
เนื้อไก่งวง (turkey)	160	20.42	8.02	70.04

ที่มา : (Herren, 2012, p. 169)

ตารางที่ 1.2 คุณค่าทางโภชนาการของน้ำนมแพะ โค และน้ำนมมารดา

สารอาหาร	น้ำนมแพะ	น้ำนมโค	น้ำนมมารดา
ธาตุอาหารทั้งหมด (total solid)	12.97	12.01	12.5
โปรตีน	3.56	3.29	1.03
พลังงาน (กิโลแคลอรี)	69	61	70
ไขมัน	4.14	3.34	4.38
คาร์โบไฮเดรต (กรัม)	4.45	4.66	6.89
เถ้า (กรัม)	0.82	0.72	0.2
คอเลสเตอรอล (มิลลิกรัม)	11	14	14

ที่มา : (ศศิธร นาคทอง, 2558, หน้า 2)

1.2 มีผลผลิตและผลพลอยได้จากการเลี้ยงสัตว์

การใช้ประโยชน์จากสัตว์นอกจากมนุษย์ได้รับเป็นหลักคือ เนื้อ นม และไข่ มนุษย์ยังได้รับประโยชน์เป็นผลพลอยได้จากสัตว์หลังจากการฆ่าชำแหละ ซึ่งผลพลอยได้ดังกล่าวได้แก่ หนังโค หนังกระบือ หนังสุกร ขนสัตว์ ไขมัน กระดูก เขา ฟัน หรือเท้าโคกระบือ ต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย ปอด และเครื่องในต่าง ๆ มนุษย์ได้นำส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ไปแปรรูปผ่านกรรมวิธีทั้งแบบง่าย ๆ และแบบสลับซับซ้อน ให้ได้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคต่าง ๆ ที่มนุษย์ใช้ประโยชน์ได้อีกหลายหลากชนิด เช่น อุตสาหกรรมเครื่องหนัง เครื่องนุ่มห่ม ผลิตภัณฑ์จากมูลสัตว์มาผลิตแก๊สชีวภาพ สามารถทำวัคซีนป้องกันโรค โดยการผลิตจากเลือดหรือไขของสัตว์ สามารถใช้สัตว์เพื่อการกีฬา เช่น การชนโค การแข่งม้า การตีไก่ เป็นต้น

1.3 ลดต้นทุนการผลิตการเกษตรด้านอื่น ๆ

การเลี้ยงสัตว์ช่วยลดต้นทุนการผลิตการเกษตรด้านอื่น ๆ เช่น การเลี้ยงสุกรหรือไก่ ควบคู่กับการเลี้ยงปลาโดยใช้มูลสุกรหรือไก่เป็นอาหารปลา การเลี้ยงโคในสวนมะพร้าวโดยโคจะช่วยกำจัดวัชพืชและให้มูลเป็นปุ๋ยแก่พืช เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ช่วยให้สามารถใช้พื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกพืชได้มาใช้ประโยชน์ ช่วยเปลี่ยนสิ่งเหลือทิ้งการเกษตรหรืออุตสาหกรรม เช่น เปลือกสับปะรด ฟางข้าว ชานอ้อย เปลือกข้าวโพดอ่อน ยอดอ้อย เป็นต้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เพื่อสามารถเปลี่ยนเป็นเนื้อสัตว์ที่มีคุณค่าสูง การเลี้ยงโค กระบือ แพะ และแกะยังช่วยกำจัดวัชพืช ขณะที่มูลของสัตว์ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน เพราะมูลสัตว์เป็นปุ๋ยอย่างดี ประกอบด้วยแร่ธาตุต่าง ๆ ที่พืชต้องการ เช่น มูลโคมี N-P-K ประมาณ 2-1.5-2 ขณะที่มูลไก่มี N-P-K ประมาณ 5-3-1.5 เป็นต้น

1.4 การเลี้ยงสัตว์สร้างความเพลิดเพลิน

การเลี้ยงสัตว์สามารถสร้างความเพลิดเพลิน ทำให้มนุษย์ลดความเครียด เช่น การเลี้ยงแมว สุนัข ปลาสวยงาม ไก่สวยงาม นกประเภทต่าง ๆ สัตว์บางชนิดสามารถใช้ในการกีฬาได้ เช่น ม้า และสัตว์บางชนิดสามารถแสดงเพื่อให้เกิดความบันเทิงได้ เช่น สุนัข ลิง ฯลฯ

2. ความสำคัญของการเลี้ยงสัตว์

มนุษย์เห็นความสำคัญในการเลี้ยงสัตว์หรือการผลิตสัตว์นั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคและการเพิ่มปริมาณของประชากรในปัจจุบัน การเลี้ยงสัตว์สามารถเป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและประเทศชาติ เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม และ

การเลี้ยงเป็นอาชีพหลักในเชิงธุรกิจ สร้างรายได้และให้ผลตอบแทนสูง โดยผลผลิตทางการปศุสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่พื้นบ้าน เป็ดเนื้อ ห่าน สุกร โคเนื้อ โคนม กระบือ แพะ และแกะ เป็นต้น ซึ่งอาชีพการเลี้ยงสัตว์เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและครัวเรือนเกษตรกรจำนวนมาก

จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในปี 2557 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ทั้งหมดจำนวน 3,011,997 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 3 จำนวน 748,154 ครัวเรือน (ร้อยละ 24.84) รองลงมา คือเขต 4 จำนวน 672,689 ครัวเรือน (ร้อยละ 22.33) และเขต 5 จำนวน 408,137 ครัวเรือน (ร้อยละ 13.55) ตามลำดับ (ตารางที่ 1.3) จังหวัดนครราชสีมามีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์มากที่สุดจำนวน 194,426 ครัวเรือน (ร้อยละ 6.46) รองลงมาคือ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสกลนคร ตามลำดับ (ตารางที่ 1.4) และเมื่อเปรียบเทียบเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปี 2556 และ 2557 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น จำนวน 55,355 ครัวเรือน โดยในพื้นที่เขต 4 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 108,757 ครัวเรือน รองลงมา คือ เขต 8 จำนวน 71,325 ครัวเรือน และ เขต 7 จำนวน 29,224 ครัวเรือน ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 9 ลดลงมากที่สุด จำนวน 64,029 ครัวเรือน รองลงมา คือ เขต 3 จำนวน 59,270 ครัวเรือน และเขต 1 จำนวน 39,077 ครัวเรือน ตาม ลำดับ (ตารางที่ 1.5)

ตารางที่ 1.3 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายเขตปศุสัตว์

เขตปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	
	จำนวน	ร้อยละ
รวม	3,011,997	100.00
เขต 1	133,600	4.44
เขต 2	157,209	5.22
เขต 3	748,154	24.84
เขต 4	672,689	22.33
เขต 5	408,137	13.55
เขต 6	315,280	10.47
เขต 7	162,041	5.38
เขต 8	254,286	8.44
เขต 9	160,601	5.33

ที่มา : (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557 หน้า 12)

ตารางที่ 1.4 จังหวัดที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์มากที่สุด 5 อันดับแรก

ลำดับที่	เขตปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	
		จำนวน	ร้อยละ
1	นครราชสีมา	194,426	6.46
2	สุรินทร์	105,843	3.51
3	ศรีสะเกษ	103,873	3.45
4	บุรีรัมย์	103,136	3.42
5	สกลนคร	102,068	3.39

ที่มา : (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557, หน้า 12)

ตารางที่ 1.5 ข้อมูลจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ในปี พ.ศ. 2556-2557

เขตปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)		การเปลี่ยนแปลง	
	2556	2557	จำนวน	ร้อยละ
รวม	2,956,642	3,011,997	55,355	1.87
เขต 1	172,677	133,600	-39,077	-22.63
เขต 2	153,708	157,209	3,501	2.28
เขต 3	807,422	748,154	-59,268	-7.34
เขต 4	563,933	672,689	108,756	19.29
เขต 5	395,998	408,137	12,139	3.07
เขต 6	322,495	315,280	-7,215	-2.24
เขต 7	132,818	162,041	29,223	22.00
เขต 8	182,961	254,286	71,325	38.98
เขต 9	224,630	160,601	-64,029	-28.50

ที่มา : (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557 หน้า 12)

การเลี้ยงสัตว์ช่วยทำให้เกิดรายได้เข้าประเทศ จากการส่งสัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ เช่น ปี 2552 - 2556 ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 9.29 ต่อปี โดยในปี 2556 ไทยส่งออกเนื้อไก่รวมปริมาณ 530,000 ตัน มูลค่า 66,325 ล้านบาท ลดลงจากปริมาณ 538,101 ตัน มูลค่า 67,848 ล้านบาท ของปี 2555 ร้อยละ 1.51 และร้อยละ 2.24 ตามลำดับ ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 38.93) สหภาพยุโรป (ร้อยละ 37.85) กลุ่มประเทศในอาเซียน (ร้อยละ 14.02) และประเทศอื่น ๆ (ร้อยละ 9.20) (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2557, หน้า 126)

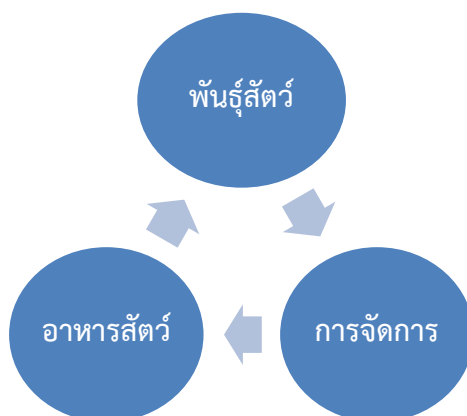
การเลี้ยงสัตว์ช่วยทำให้เกิดอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ ทำให้คนมีงานทำมากขึ้น เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มมูลค่าของผลิตผลการเกษตรอื่น ๆ ที่ราคาต่ำ เช่น มันสำปะหลัง เมล็ดธัญพืช ถั่วต่าง ๆ เป็นต้น โดยนำมาเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เพื่อเปลี่ยนเป็นเนื้อสัตว์ นม ไข่ และขน เป็นต้น ซึ่งทำให้เปลี่ยนเป็นผลผลิตที่มีราคาสูงขึ้น และการเลี้ยงสัตว์ยังช่วยเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว ในการนำผลิตผลที่ได้ไปขายและบริโภค ทำให้เพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหาร

การเลี้ยงสัตว์ช่วยลดปัญหาการว่างงานของประชากรในประเทศ เป็นการฝึกนิสัยของผู้เลี้ยงให้เป็นผู้ประกอบการ ให้ความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา การเลี้ยงสัตว์ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้ความเพลิดเพลินกับผู้เลี้ยง ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี คลายเครียด ผลผลิตจากสัตว์ยังช่วยให้มีสุขภาพแข็งแรง เป็นอาหารที่มีประโยชน์เพื่อการบริโภค

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตสัตว์

การที่จะเลี้ยงสัตว์ให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้เลี้ยงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงโภชนาที่ประกอบอยู่ในอาหารที่ให้สัตว์กินในทุกวันด้วยว่า อาหารนั้นมีโภชนาประกอบอยู่มากน้อยเพียงใด หรือมีในปริมาณและสัดส่วนที่ครบถ้วนเพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ในแต่ละชนิด ประเภท ขนาด ช่วงอายุ และ สภาพการให้ผลผลิต หรือไม่ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงปัจจัยโดยรวมที่มีผลต่อความสำเร็จจากการเลี้ยงสัตว์แล้วพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงสัตว์นั้น ไม่ได้มีเฉพาะปัจจัยที่มาจากอาหารสัตว์แต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการผลิต

สัตว์ด้วย ซึ่งโดยหลักทั่ว ๆ ไปแล้วปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการผลิตสัตว์นั้นแบ่งได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ และการจัดการที่ดี ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 จะมีความสัมพันธ์กันดังนี้ (ภาพที่ 1.5)

ภาพที่ 1.5 ความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญในการผลิตสัตว์

1. ปัจจัยด้านพันธุ์สัตว์

พันธุ์สัตว์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและถูกพัฒนาตามความต้องการของมนุษย์ ทั้งในแง่ของการบริโภคและการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภค สัตว์พันธุ์ดีจะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตของฟาร์มสูง เนื่องจากสัตว์พันธุ์ดีจะมีสมรรถภาพในการสืบพันธุ์ดี มีอัตราการเจริญเติบโตสูง มีประสิทธิภาพการใช้อาหารดี ให้ผลผลิตสูง ตลอดจนมีคุณภาพซากที่ดี

ปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความก้าวหน้า และเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาพันธุ์สัตว์และปรับปรุงพันธุ์สัตว์เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการผลิตและการตลาดได้ การที่จะให้ได้พันธุ์ที่ดี ต้องมีการปรับปรุงพันธุ์ตามวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับระบบการผลิตสัตว์ของธุรกิจที่จะดำเนินการ เช่น (ยอดชาย ทองไถยพันธ์, 2552, หน้า 145-147)

การเลี้ยงสัตว์แบบยังชีพ ควรจะใช้สัตว์พันธุ์พื้นเมืองและมีแผนการคัดเลือกพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสัตว์พันธุ์พื้นเมืองจะมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม

การผลิตเพื่อส่งตลาด ควรใช้สัตว์พันธุ์พื้นเมือง และใช้แผนการการปรับปรุงพันธุ์อาจใช้การผสมข้ามพันธุ์ สร้างพันธุ์ใหม่โดยเริ่มจากพันธุ์พื้นเมือง หรือใช้สัตว์พันธุ์จากต่างประเทศมาเลี้ยงแบบประณีตเพื่อจะให้ได้ผลผลิตของสัตว์ที่สูงขึ้น

การผลิตสัตว์แบบใช้ปัจจัยสูง สัตว์ที่ใช้ต้องเป็นสัตว์ที่ให้ผลผลิตสูงเท่านั้น ในการปรับปรุง พันธุ์สัตว์จะต้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน มีการสนับสนุนการผลิตที่เน้นด้านพันธุกรรมสัตว์ พฤติกรรมของสัตว์ โรคที่เกี่ยวข้องกับการดูซึมอาหาร การเลี้ยงดูที่ดี และมีเทคโนโลยีทางพันธุกรรม ระดับยีนเข้ามาใช้ในการพัฒนาพันธุ์สัตว์

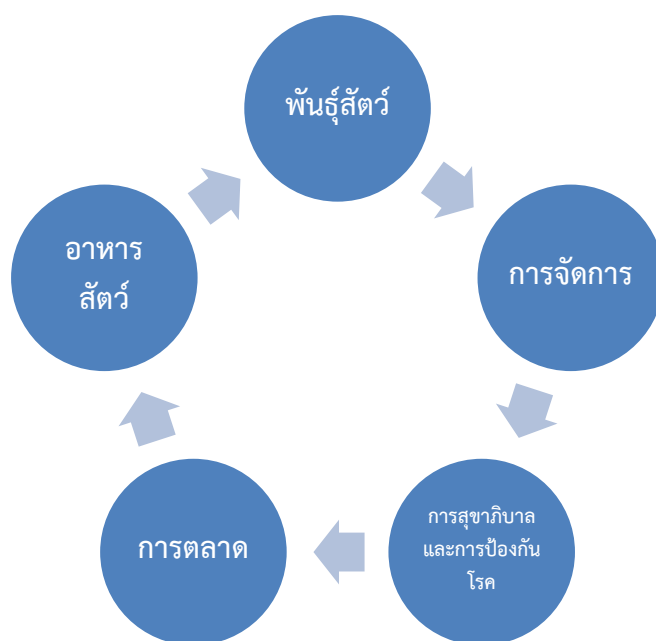
2. ปัจจัยด้านอาหารสัตว์

อาหารปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจัยทางด้านอาหารและการให้อาหารสัตว์ เนื่องจากอาหารมีผลต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของสัตว์ เกษตรจำนวนมาก ไม่ให้ความสนใจต่อการให้อาหารโคและกระบือเท่ากับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ไก่ และเป็ด โดยคิดเอาว่าโคและกระบือหาอาหารกินได้ ไม่จำเป็นต้องจัดหาอาหารให้ แม้สุกร ไก่ และเป็ดแม้รู้ว่าต้องจัดหาอาหารให้ ก็ยังไม่รู้ว่าระยะใดสัตว์ต้องการอาหารชนิดใดมากน้อยเท่าใดจึงจะเหมาะสม (สมพงษ์ บัวแย้ม, 2557, หน้า 13) การให้อาหารสัตว์จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องครบตามความต้องการของตัวสัตว์อย่างน้อย 80 เปอร์เซ็นต์ของอาหารทั้งหมดที่สัตว์กินจะประกอบด้วย พลังงานเป็นหลักและที่สำคัญการกินอาหาร ถูกควบคุมด้วยระดับความต้องการพลังงาน หรือกล่าวคือ สัตว์จะกินอาหารเพื่อให้ร่างกายได้รับพลังงานเพียงพอ ความต้องการโปรตีนมรสัดส่วนไม่มากและขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์ ระยะการเจริญเติบโต และระดับของการให้ผลผลิต สัตว์โดยทั่วไปจะมีความต้องการโปรตีนน้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ของสูตรอาหาร และมีความต้องการแร่ธาตุอยู่ในเกณฑ์ประมาณ 3-4 เปอร์เซ็นต์ของสูตรอาหาร โดยประกอบด้วยเกลือไนโตรเจนประมาณ 0.25-0.5 เปอร์เซ็นต์แคลเซียม และฟอสฟอรัสไนโตรเจน 0.5-1 เปอร์เซ็นต์ ไส้แร่ธาตุหลักประมาณไม่เกิน 0.5 เปอร์เซ็นต์และใส่วิตามินอีกประมาณ 0.5- 1.0 เปอร์เซ็นต์ของสูตรอาหาร (วิโรจน์ ภัทรจินดา, 2555, หน้า 4) หากพิจารณาถึงต้นทุนผันแปรที่ใช้ในการผลิตสัตว์โดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 60 -80 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นค่าอาหารสัตว์ ดังนั้นหากสามารถจัดการให้ค่าใช้จ่ายตรงจุดนี้มีประสิทธิภาพสูงที่สุด ก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการมีผลกำไรและประสบความสำเร็จในการผลิตสัตว์มากขึ้น

3. ปัจจัยด้านการจัดการที่ดี

ปัจจัยทางด้านการจัดการสัตว์จัดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพของสัตว์ เนื่องจากการจัดการที่ดีส่งผลต่อความสามารถในการเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ที่ดี หลักการจัดการฟาร์มนั้นเป็นวิธีการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น การจัดการด้านโรงเรือน อุปกรณ์ในการเลี้ยง สุขภาพสัตว์ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัตว์ในแต่ละช่วงอายุมีการแสดงออกของพฤติกรรมความเป็นอยู่ที่ต่างกัน การจัดการเลี้ยงสัตว์ต้องคำนึงถึงการเป็นอยู่ที่สบายของสัตว์ ให้สัตว์มีสุขภาพดี มีการเจริญเติบโตดี ลดปัญหาเรื่องโรคระบาดต่าง ๆ ต้องประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่าย และสะดวกต่อการปฏิบัติงานสามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามในสภาพการผลิตสัตว์เพื่อการค้าอย่างในปัจจุบันที่ระบบค้าขายมีการแก่งแย่งแข่งขันกันทั้งในด้านเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของมนุษย์ จึงทำให้ปัจจัยทั้ง 3 ไม่เพียงพอในการผลิตสัตว์ให้ประสบความสำเร็จเพื่อการค้า แต่มีปัจจัยอื่นร่วมด้วย คือ ปัจจัยทางด้านการตลาด และการสุขภาพและการป้องกันโรค ดังนั้นโครงสร้างของปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพการผลิตสัตว์ในปัจจุบันจึงมีโครงสร้างเป็นลักษณะ 5 ปัจจัยที่สำคัญดังนี้ (ภาพที่ 1.6)

ภาพที่ 1.6 ความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญในการผลิตสัตว์ทั้ง 5 ปัจจัย

4. ปัจจัยด้านการสุขาภิบาลและการป้องกันโรค

โรคของสัตว์เลี้ยงนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของการเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันมีโรคระบาดต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตสัตว์ และเศรษฐกิจหลายโรค ทั้งโรคที่ไม่ติดต่อและโรคที่ติดต่อ เช่น โรคแท้งติดต่อ โรคเท้าและปากเปื่อย โรคแอนแทรกซ์ และโรคไขหวัดนก เป็นต้น ผู้เลี้ยงสัตว์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ สาเหตุ อาการ การป้องกัน และการรักษาโรคสัตว์นั้นด้วยตนเอง สำหรับใช้ดำเนินการในเบื้องต้น เพื่อไปใช้ในฟาร์มของตนเอง โดยมุ่งหวังให้สัตว์มีการเจริญเติบโตเป็นปกติและให้ผลตอบแทนสูงสุด วิธีป้องกันที่ดีที่สุดในการป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงเป็นโรคระบาดตายก็คือ การทำวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ล่วงหน้า ก่อนที่สัตว์จะป่วยเป็นโรค เพราะวัคซีนมีไว้สำหรับป้องกันโรค มิใช่รักษาโรค

5. ปัจจัยด้านการตลาด

ปัญหาการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากราคาที่ตกต่ำ หรือราคาที่เกษตรกรได้รับจะแตกต่างกันออกไปตามวิธีการตลาด ดังนั้นการเพิ่มคุณค่าทางการตลาดของสินค้าปศุสัตว์อาจมีความสำคัญมากกว่าการพยายามลดต้นทุนการผลิต โดยการผลิตสัตว์นั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทั้งด้านสายพันธุ์ อาหาร การจัดการ โรคและการสุขาภิบาล และการจัดการด้านตลาด จึงจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการมีผลกำไรและประสบผลสำเร็จในการผลิตสัตว์มากขึ้น ถ้าหากปัจจัยอื่นอีก 4 ปัจจัยเป็นไปได้ด้วยดีเช่นกัน

ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีต่อการเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าจะเป็นโภชนะที่ประกอบอยู่ในอาหารสัตว์ทั้งในด้านชนิดและปริมาณที่มีในอาหาร กระบวนการใช้ประโยชน์จากโภชนะต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งในระดับการย่อย และการดูดซึมที่มีผลต่อต่อสมรรถภาพการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของสัตว์ ตลอดจนปัจจัยและความเป็นประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ที่มีต่อสัตว์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นมากที่ผู้เลี้ยงสัตว์ต้องรู้และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้เพื่อเปิดโอกาสให้สัตว์ตอบสนองต่อการผลิตให้ได้สูงสุดตามความต้องการของมนุษย์

ชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย

สัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ ส่วนสัตว์ชนิดอื่น เช่น แพะ แกะ ม้า ช้าง และห่าน มีความสำคัญทางเศรษฐกิจน้อย แต่อาจจะส่งเสริมให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจชั้นนำได้ในอนาคต สัตว์เล็กอื่น ๆ เช่น นกกระทา กระจ่าง เป็นสัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยงเป็นอาชีพและเป็นสัตว์ให้อาหารพิเศษกว่าสัตว์อื่น ๆ จำนวนสัตว์ที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจมักจะมีจำนวนค่อนข้างผันแปรไปตามสภาพพื้นที่และสภาวะเศรษฐกิจ

ปัจจุบันจำนวนสัตว์ในประเทศไทยประชากรสัตว์ขนาดเล็กส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น โคเนื้อ โคนม กระบือ และสุกร มีแนวโน้มลดลง (ตารางที่ 1.6) อันเนื่องมาจากปัญหาขาดแคลนทุ่งหญ้าอาหารสัตว์ จำนวนสัตว์เศรษฐกิจที่เลี้ยงในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2553-2557 แสดงไว้ในตารางที่ 1.6 จำนวนสัตว์ทุกประเภทลดจำนวนลงเกือบทุกชนิด

โคนม มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2553-2555 แต่ในปี 2556 และ 2557 มีจำนวนโคนมที่ลดลงเหลือเพียง 508,548 ตัว โดยในพื้นที่เขต 7 มีจำนวนโคนมมากที่สุด จำนวน 142,462 ตัว รองลงมาคือเขต 1 จำนวน 136,662 ตัว และเขต 3 จำนวน 84,883 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนโคนมน้อยที่สุด จำนวน 162 ตัว (ตารางที่ 1.7)

โคเนื้อตั้งแต่ปี 2553-2557 ลดจำนวนลงจาก 6,426,853 ตัว ในปี 2553 เหลือเพียง 4,313,408 ตัว ในปี 2557 (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 2 มีจำนวนโคเนื้อน้อยที่สุด จำนวน 125,973 ตัว ในพื้นที่เขต 3 มีจำนวนโคเนื้อมากที่สุด จำนวน 1,226,482 ตัว รองลงมาคือเขต 4 จำนวน 872,990 ตัว (ตารางที่ 1.7)

กระบือ ตั้งแต่ปี 2553-2557 ลดจำนวนลงมาก จาก 1,190,886 ตัว ในปี 2553 เหลือเพียง 840,064 ตัว ในปี 2557 (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 3 มีจำนวนกระบือมากที่สุด จำนวน 350,694 ตัว รองลงมาคือเขต 4 จำนวน 261,081 ตัว และเขต 5 จำนวน 90,665 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนกระบือน้อยที่สุดเพียง 8,327 ตัว (ตารางที่ 1.7)

สุกร มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2554-2555 แต่ในปี 2556 และ 2557 มีจำนวนสุกรที่ลดลงเหลือเพียง 9,504,921 ตัว (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 7 มีจำนวนสุกรมากที่สุด จำนวน 2,567,781 ตัว รองลงมาคือเขต 2 จำนวน 1,736,918 ตัว และเขต 3 จำนวน 1,054,259 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนสุกรน้อยที่สุดเพียง 142,928 ตัว (ตารางที่ 1.7)

ตารางที่ 1.6 ชนิดและจำนวนสัตว์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (หน่วยเป็นตัว)

ชนิด	2553	2554	2555	2556	2557
โคนม	529,572	560,659	577,841	512,205	508,548
โคเนื้อ	6,426,853	6,583,106	6,333,816	4,530,915	4,313,408
กระบือ	1,190,886	1,234,179	1,241,896	877,364	840,064
สุกร	8,347,017	9,681,774	10,978,834	9,511,389	9,504,921
แพะ	380,277	427,567	491,779	440,277	468,377
แกะ	43,139	51,735	54,221	42,040	43,901
ไก่	266,034,477	316,536,364	384,182,720	377,563,198	380,936,668
เป็ด	29,232,925	32,179,277	36,694,795	28,374,798	27,235,334

ที่มา : (กรมปศุสัตว์, 2553; กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2554, หน้า 14, 31, 47, 64, 85, 112, 135 และ 148; กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2555, หน้า 21, 37, 53, 69, 95, 132, 155 และ 167; กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2556, หน้า 21, 37, 53, 69, 95, 131, 154 และ 166; กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557, หน้า 21, 37, 53, 69, 95, 131, 154 และ 166)

ตารางที่ 1.7 จำนวนโคนม โคเนื้อ กระบือ และสุกร ในประเทศแยกเป็นรายเขตปศุสัตว์ปี 2557

เขตปศุสัตว์	โคนม	โคเนื้อ	กระบือ	สุกร
	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)
เขต 1	136,662	138,239	19,043	590,449
เขต 2	31,118	125,973	34,616	1,736,918
เขต 3	84,883	1,226,482	350,694	1,054,259
เขต 4	35,233	872,990	261,081	698,532
เขต 5	68,011	397,390	90,665	815,873
เขต 6	5,962	295,115	52,137	1,006,193
เขต 7	142,462	690,791	9,139	2,567,781
เขต 8	4,055	324,286	14,362	891,988
เขต 9	162	241,142	8,327	142,928
รวม	508,548	4,312,408	840,064	9,504,921

ที่มา : (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557, หน้า 21, 37, 53 และ 69)

จำนวนแพะ มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2554-2555 แต่ในปี 2556 และ 2557 มีจำนวนแพะที่ลดลงเหลือเพียง 468,377 ตัว(ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนแพะมากที่สุดจำนวน 173,933 ตัว รองลงมาคือเขต 7 จำนวน 115,625 ตัว และเขต 8 จำนวน 69,252 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 4 มีจำนวนแพะน้อยที่สุดเพียง 2,532 ตัว (ตารางที่ 1.7)

จำนวนแกะ มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2554-2555 แต่ในปี 2556 และ 2557 มีจำนวนแกะที่ลดลงเหลือเพียง 43,901 ตัว (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนแกะมากที่สุดจำนวน 21,130 ตัว รองลงมาคือเขต 7 จำนวน 10,851 ตัว และเขต 1 จำนวน 3,581 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 4 มีจำนวนแกะน้อยที่สุดเพียง 769 ตัว (ตารางที่ 1.7)

จำนวนไก่พบว่า ปู ยา หรือไก่ฟอ แม่พันธุ์ผลิตลูกไก่เนื้อพันธุ์ พบว่าตั้งแต่ปี 2553 -2557 มีการเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 1 มีจำนวนไก่มากที่สุด จำนวน 6,833,956 ตัว รองลงมาคือเขต 3 จำนวน 5,728,625 ตัว และ เขต 7 จำนวน 2,682,989 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 9 มีจำนวนไก่น้อยที่สุดเพียง 864,757 ตัว (ตารางที่ 1.7)

จำนวนเป็ด มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2554-2555 แต่ในปี 2556 และ 2557 มีจำนวนเป็ดที่ลดลงเหลือเพียง 27,235,334 ตัว (ตารางที่ 1.6) โดยในพื้นที่เขต 1 มีจำนวนเป็ดมากที่สุด จำนวน 5,432,443 ตัว รองลงมาคือเขต 7 จำนวน 4,450,814 ตัว และ เขต 2 จำนวน 3,957,727 ตัว ตามลำดับ ในพื้นที่เขต 5 มีจำนวนเป็ดน้อยที่สุดเพียง 303,568 ตัว (ตารางที่ 1.7)

ตารางที่ 1.8 จำนวน แพะ แกะ ไก่ และเป็ด ในประเทศแยกเป็นรายเขตปศุสัตว์ปี 2557

เขตปศุสัตว์	แพะ	แกะ	ไก่	เป็ด
	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)	จำนวน (ตัว)
เขต 1	49,965	3,581	6,833,956	5,423,443
เขต 2	8,669	1,877	2,280,708	3,957,727
เขต 3	13,720	769	5,728,625	3,853,320
เขต 4	2,532	370	391,098	2,360,132
เขต 5	5,887	1,285	469,481	303,568
เขต 6	28,794	3,423	2,624,141	3,625,935
เขต 7	115,625	10,851	2,682,989	4,450,814
เขต 8	69,252	615	275,035	1,740,310
เขต 9	173,933	21,130	86,757	1,520,085
รวม	468,377	43,901	21,372,790	27,235,334

ที่มา : (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, 2557, หน้า 95, 131, 154 และ 166)

ขณะที่ มูลค่าการส่งออกสินค้าปศุสัตว์ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2556 ที่สามารถทำรายได้ให้ประเทศไทย เช่น การส่งออกเนื้อไก่รวมปริมาณ 530,000 ตัน มูลค่า 66,325 ล้านบาท ลดลงจากปริมาณ 538,101 ตัน มูลค่า 67,848 ล้านบาท ของปี 2555 ร้อยละ 1.51 และร้อยละ 2.24 ตามลำดับ ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 38.93) สหภาพยุโรป (ร้อยละ 37.85) กลุ่มประเทศในอาเซียน (ร้อยละ 14.02) และประเทศอื่น ๆ (ร้อยละ 9.20)

ด้านการส่งออกไก่สดแช่แข็งในปี 2556 ส่งออกปริมาณ 105,000 ตัน มูลค่า 6,825 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 92,858 ตัน มูลค่า 5,880 ล้านบาท ของปี 2555 ร้อยละ 13.08 และร้อยละ 16.07 ตามลำดับ ตลาดส่งออกไก่สดแช่แข็งที่สำคัญ คือ กลุ่มประเทศในอาเซียน ส่วนใหญ่ส่งไปยังประเทศ สปป.ลาว และมาเลเซีย (ร้อยละ 59.48) สหภาพยุโรป (ร้อยละ 17.34) และประเทศอื่น ๆ (ร้อยละ 23.07)

ด้านการส่งออกเนื้อไก่แปรรูป ส่งออกปริมาณ 425,000 ตัน มูลค่า 59,500 ล้านบาท ลดลงจากปริมาณ 445,243 ตัน มูลค่า 61,968 ล้านบาท ในปี 2555 ร้อยละ 4.55 และร้อยละ 3.98 ตามลำดับ เนื่องจากภาวะเงินบาทแข็งค่าในช่วงครึ่งปีแรก ประกอบกับผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกไก่เนื้อรายใหญ่ ประสบปัญหาต้องหยุดกิจการชั่วคราว ส่งผลให้การส่งออกเนื้อไก่แปรรูปของไทยลดลง โดยตลาดส่งออก ไก่แปรรูปที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 47.77) สหภาพยุโรป (ร้อยละ 42.53) กลุ่มประเทศในอาเซียน (ร้อยละ 3.50) และประเทศอื่น ๆ (ร้อยละ 6.20)

การส่งออกสุกรมีปริมาณเพียงร้อยละ 5 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดจากโรคปากและเท้าเปื่อย โดยเป็นการส่งออกเนื้อสุกรและเนื้อสุกรแปรรูปร้อยละ 1 - 2 และสุกรมีชีวิต ร้อยละ 3 - 4 เนื้อสุกรส่งออกไปยัง สเปน,ลาว และฮ่องกง ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปส่งออกไปยังญี่ปุ่นและฮ่องกง สำหรับสุกรมีชีวิตส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สเปน,ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม

การส่งออกเนื้อสุกรชำแหละปริมาณ 3,299 ตัน มูลค่า 203.22 ล้านบาท สูงขึ้นจากปี 2555 ซึ่งส่งออกปริมาณ 2,070 ตัน มูลค่า 130.06 ล้านบาท ร้อยละ 59.37 และร้อยละ 55.48 ตามลำดับ ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปส่งออกปริมาณ 10,225 ตัน มูลค่า 2,207.05 ล้านบาท ลดลงจากปี 2555 ซึ่งส่งออกปริมาณ 12,346 ตันมูลค่า 2,592.97 ล้านบาท ร้อยละ 17.18 และร้อยละ 14.88 ตามลำดับ

สำหรับสุกรมีชีวิตส่งออกปริมาณ 202,980 ตัว เป็นสุกรพันธุ์ 27,700 ตัว ลดลงจากปี 2555 ซึ่งส่งออก 37,011 ตัว ร้อยละ 25.16 และเป็น สุกรมีชีวิตอื่น ๆ 175,280 ตัว ลดลง จาก ปี 2555 ซึ่งส่งออก 533,593 ตัว ร้อยละ 67.15

การส่งออกโคมีชีวิตมีปริมาณ 215,131 ตัว มูลค่า 1,502.45 ล้านบาท เทียบกับปี 2555 ซึ่งส่งออกปริมาณ 143,001 ตัว มูลค่า 1,153.07 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.44 และ ร้อยละ 30.30 ตามลำดับ การส่งออกโคมีชีวิตก็ยังคงเพิ่มขึ้น ตามความต้องการโคเนื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย ลาว จีน กัมพูชา เวียดนาม เป็นต้น

ปริมาณการส่งออกเนื้อโคและผลิตภัณฑ์ของไทยเพิ่มขึ้นใน 1.50 เท่า ต่อปี เนื่องจากยังคงมีความต้องการเนื้อโคจากประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ปี 2556 การส่งออกเนื้อโคและผลิตภัณฑ์มีปริมาณ 15,339.62 ตัน มูลค่า 1,234.74 ล้านบาท เทียบกับปี 2555 ซึ่งส่งออกปริมาณ 7,658.65 ตัน มูลค่า 778.33 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 1.00 เท่า และร้อยละ 58.64 ตามลำดับ เนื่องจากมีการส่งออกเนื้อโคส่วนใหญ่ไปยัง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพิ่มขึ้น

ในปี 2556 มีแม่โครีดนม 250,714 ตัว เพิ่มขึ้นจาก 240,340 ตัว ของปี 2555 ร้อยละ 4.32 ส่วนผลผลิตน้ำนมดิบในช่วงปี 2552 - 2556 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 7.66 ต่อปี โดยปี 2556 มีผลผลิต 1,125,188 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 1,064,321 ตัน ของปี 2555 ร้อยละ 5.72 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ยในรอบปี และอัตราการให้น้ำนมที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากราคาน้ำนมดิบอยู่ในเกณฑ์สูง และความต้องการน้ำนมดิบที่เพิ่มขึ้น เกษตรกรจึงให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการฟาร์มให้ได้มาตรฐาน ทั้งเรื่องอาหารที่ใช้เลี้ยงโคนม และการคัดเลือกแม่โคจากแม่โคสายพันธุ์ดี ให้ปริมาณน้ำนมมากและมีอัตราการผสมติดดี อีกทั้งในปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีความพร้อม และมีความสามารถในการจัดการฟาร์มให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้ผลผลิตน้ำนมดิบเพิ่มขึ้น

การส่งออกผลิตภัณฑ์นม ไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่เป็นการ re-export คือ นำเข้ามา แล้วส่งออก สินค้าส่งออกส่วนมากมีสภาพเป็นครีมหรือนมผงในรูปของเหลวหรือชั้นเติมน้ำตาล เนยที่ได้จากนม นมผงขาดมันเนย นมข้นหวาน นมเปรี้ยว โยเกิร์ต เป็นต้น และเป็นการส่งไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ สิงคโปร์ฮ่องกง และฟิลิปปินส์ โดยในปี 2556 มีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 106,366 ตัน มูลค่า 5,094 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ที่ส่งออก 97,582 ตัน มูลค่า 4,764 ล้านบาท ร้อยละ 9.00 และร้อยละ 6.93 ตามลำดับ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2557, หน้า 126-152)

การผลิตสัตว์เพื่อการค้าและการตลาดปศุสัตว์ในอนาคต

การผลิตสัตว์หรือการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในอนาคตจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศหรือของโลก การเปลี่ยนแปลงชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานและผลิอาหารขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชนของแต่ละท้องถิ่น และขึ้นอยู่กับคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพของสัตว์แต่ละชนิด ในอดีตการใช้แรงงานจากสัตว์ในการขนส่งและทำงานในไร่นาเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ แต่สิ่งนี้ได้ลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ เมื่อมีการใช้เครื่องจักรมาแทนที่ การทำปศุสัตว์แบบดั้งเดิมไม่มีผลกำไรมากเป็นสิ่งที่ได้รับทราบและพูดกันมาตลอดโดยขาดหลักฐานยืนยันถึงการเลี้ยงที่มีจำนวนมากและถ้ายังเป็นแบบเดิมจะประสบปัญหาการขาดทุนของกิจการ (วิโรจน์ ภัทรจินดา, 2557, หน้า 447) การผลิตในอนาคตจำเป็นต้องใช้แรงงานคนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้คนต้องใช้เครื่องจักรช่วยให้มากที่สุดและการใช้สัตว์ก็ต้องเลิกไป แม้จะมีวิกฤติการณ์น้ำมันเข้ามาเกี่ยวข้องก็คงจะไม่สามารถทำให้การใช้เครื่องจักรลดความจำเป็นลง อนึ่งการใช้แรงงานจากสัตว์มาทำไร่นายังมีปัญหาอื่น ๆ อีกมาก

ปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางวิชาการด้านอาหารสัตว์ไม่เคี้ยวเอื้อง เช่น สุนัขและสัตว์ปีก กับสภาพการผลิตสัตว์ของประเทศไทยอาจจะกล่าวได้ว่าวงการอุตสาหกรรมปศุสัตว์ไทยได้รับประโยชน์อันเป็นผลพวงของการพัฒนานี้ในระดับแนวหน้า ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมในแง่ที่ประเทศสามารถผลิตอาหารจากผลิตภัณฑ์สัตว์ได้เพิ่มขึ้นระดับที่มีมีเหลือส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศปริมาณมากระดับต้น ๆ ของกลุ่มประเทศผู้ผลิตอาหารเลี้ยงพลโลก อย่างไรก็ตามสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกย่อมมีสองด้าน หากมองผลกระทบของความก้าวหน้าในการผลิตและการใช้อาหารสัตว์ของไทย นอกจากจะมีผลดีในแง่ของการผลิตอาหารจากผลิตภัณฑ์สัตว์เลี้ยงประชากรของประเทศในปริมาณที่สูงขึ้น มีรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก แต่ผลกระทบในด้านไม่ดีก็มีหากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขบางที่อาจหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะเกิดขึ้นได้ (สาโรช คำเจริญ, 2547, หน้า 8)

ความต้องการอาหารโปรตีนจากสัตว์นับวันจะทวีขึ้นตามจำนวนประชากรและระดับการศึกษา ซึ่งจะมีการแก่งแย่งอาหารระหว่างมนุษย์และสัตว์ ซึ่งสิ่งนี้มองเห็นภาพไม่ชัดเจนนักถ้าหากดูสถานการณ์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่ผลิตอาหารเหลือพอเพียงที่สามารถส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศได้ คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าการแก่งแย่งอาหารระหว่างมนุษย์กับสัตว์ไม่เคี้ยวเอื้องทวี

ความรุนแรงมากขึ้น วัสดุอาหารสัตว์หลายชนิดอาจนำมาแปรรูปเป็นอาหารมนุษย์ได้ ปลาบางชนิดที่เคยใช้ทำปลาป่นสำหรับสัตว์ แต่บัดนี้ถูกนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ปลาสำหรับมนุษย์ ถั่วเหลืองถูกนำมาแปรรูปเป็นเนื้อเทียม ปลาซาร์ดีนที่เคยใช้เลี้ยงสุกรเกือบทั้งหมดที่ผลิตได้ บัดนี้ถูกนำมาใช้เป็นอาหารมนุษย์ในรูปลักษณะต่าง ๆ เหตุการณ์เหล่านี้มิใช่สิ่งเลวร้าย แต่จะต้องถึงสักวันหนึ่งที่สัตว์เลี้ยงจะต้องถอยออกจากการแก่งแย่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการมองหาช่องทางแก้ไขสถานการณ์ในวันนั้นไว้ก่อน การศึกษาค้นคว้าหาวัสดุอาหารสัตว์ใหม่ ๆ ที่สามารถใช้ทดแทนทรัพยากรอาหารที่มีค่าเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สาโรช คำเจริญ, 2547, หน้า 9) ขณะที่การเลี้ยงสัตว์ที่ให้เนื้อ ให้นม และไข่ ควรจะเพิ่มขึ้นตามความต้องการของประชากร แต่สัตว์ที่เลี้ยงอาจต้องได้รับการพิจารณาว่าสัตว์ชนิดใดที่สมควรได้รับการสนับสนุน สัตว์แต่ละชนิดมีประสิทธิภาพในการผลิตแตกต่างกัน ดังนั้นสัตว์ที่มีประสิทธิภาพในการผลิตอาหารโปรตีนสูงจะได้รับการผลิตให้มากขึ้นเพราะถูกต้องทางเศรษฐกิจมากกว่าสัตว์ที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ เช่น โคเนื้อ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และสุกร ควรมีความสำคัญในแง่เป็นผู้ผลิตนม ไข่ และเนื้อ ส่วนโคเนื้อและแกะ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำกว่าแต่มีคุณค่าทางอาหารที่มีรสชาติแปลกออกไปก็จะมีผลผลิตน้อยลงและราคาเนื้อสัตว์เหล่านี้ก็ต้องสูงขึ้นเพราะมีต้นทุนในการผลิตสูง ดังนั้นความก้าวหน้าทางวิชาการผลิตสัตว์ทุกชนิดโดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้สัตว์ให้ลูกดกขึ้น ให้ผลผลิตสูงขึ้นทั้งเนื้อ นม และไข่ การเลี้ยงจะเป็นการใช้เครื่องกลในการลดแรงงานมากขึ้นเพื่อให้การเลี้ยงสัตว์แบบประณีตได้ผลเต็มที่จึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากในอนาคต

สัตว์ที่ต้องใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์คงมีความจำเป็นต้องเลี้ยงตามความต้องการ แต่การเลี้ยงสัตว์เพื่อความเพลิดเพลิน เช่น ม้าแข่งอาจจะต้องลดลง เพราะค่าใช้จ่ายจะแพงมาก การเลี้ยงสัตว์ทุกชนิดจะต้องเปลี่ยนเป็นระบบการผลิตแบบประณีต คือ การเลี้ยงโดยใช้พื้นที่น้อยประหยัดการใช้อาหารสัตว์และแรงงานในการดูแล แต่สามารถผลิตอาหารได้เป็นจำนวนมากขึ้น ปัจจุบัน แผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยเป็นการดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2522 (ฤทัยชนก จริจจิตร, 2556, หน้า 1-2) คือแผนพัฒนาเกษตรกรให้เป็น ผู้นำด้านการเกษตร (smart farmer) โดยแนวคิดหลักของสมาร์ทฟาร์มคือการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาทั้งห่วงโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรเพื่อยกระดับผลิตภาพ มาตรฐานสินค้า และลดต้นทุน เกษตรกรต้องคิด และ ทำทุกอย่างตั้งแต่ต้นน้ำ คือถ้าผลิตสัตว์ ต้องเริ่มต้น

วิเคราะห์พันธุ์สัตว์ อาหาร การจัดการ กลางน้ำ คือนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ และปลายน้ำรู้จักตลาด ส่งสินค้าเองได้โดยอาจต้องใช้เทคโนโลยีจึงจะอยู่ได้

สำหรับการตลาดปศุสัตว์ในอนาคต ปริมาณการผลิตปศุสัตว์ที่สำคัญเพิ่มขึ้น ทั้งไก่เนื้อ สุกร ไช้ไก่ และน้ำนมดิบ โดยผลผลิตไก่เนื้อที่ออกสู่ตลาดมากขึ้น เป็นผลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อมีการผลิตและการบริหารจัดการฟาร์มเลี้ยงที่ได้มาตรฐาน ประกอบกับสภาพอากาศในแหล่งผลิต เอื้ออำนวย ทำให้ไก่เนื้อเจริญเติบโตได้ดี นอกจากนี้ ยังมีการขยายการเลี้ยงเพื่อรองรับความต้องการบริโภคเนื้อไก่ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งได้อนุญาตให้มีการนำเข้าไก่สดแช่เย็นแช่แข็งจากไทยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2555 ที่ผ่านมา ทำให้การส่งออกเนื้อไก่ และผลิตภัณฑ์ของไทยขยายตัว สำหรับปริมาณการผลิตสุกรเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคเนื้อสุกรที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญหันมานำเข้าสุกรสดแช่เย็น แช่แข็งเพิ่มขึ้น เนื่องจากการระบาดของโรคทางระบบสืบพันธุ์และระบบทางเดินหายใจ (porcine reproductive and respiratory syndrome: PRRS) ที่รุนแรงในประเทศคู่แข่งของไทย แม้ว่าในช่วงปลายปี 2555 ผลผลิตสุกรบางส่วนของไทยได้รับผลกระทบจากโรค PRRS การผลิตสุกรเริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติและมีปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น ขณะที่ผลผลิตไข่ไก่เพิ่มขึ้นจากระบบการผลิตที่ดีของเกษตรกร รวมถึงสภาพอากาศเอื้ออำนวยต่อการออกไข่ของแม่ไก่ ส่วนการผลิตน้ำนมดิบมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากจำนวนแม่โครีดนม และปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของแม่โคนมที่สูงขึ้น (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) ดังนั้นการผลิตสัตว์เพื่อการค้าและการตลาดปศุสัตว์ในอนาคตจึงมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามความจำเป็น และจำนวนประชากรในปัจจุบัน

บทสรุป

การเลี้ยงสัตว์เป็นวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ที่ทำให้สัตว์เลี้ยงมีชีวิตแข็งแรงสมบูรณ์มีอายุยืนนานขึ้น โดยการเลี้ยงสัตว์เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์รู้จักกระบวนการทำสัตว์เลี้ยง ปัจจุบันปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงสัตว์มี 5 ด้าน คือพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ การจัดการ การสุขาภิบาล และการป้องกันโรค สำหรับประเทศไทยมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ โคเนื้อ โคนม สุกร แพะ แกะ และสัตว์ปีก เนื่องจากสัตว์เหล่านี้เป็นอาหารสำคัญของมนุษย์ เป็นเครื่องใช้ เครื่องอุปโภค และใช้แทนแรงงานมนุษย์ สำหรับการผลิตสัตว์ในอนาคตนั้นอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะ

เศรษฐกิจของบ้านเมืองหรือของโลก การเปลี่ยนแปลงชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ งานและการผลิตอาหาร ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชนของแต่ละท้องถิ่น และขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติหรือประสิทธิภาพของสัตว์แต่ละชนิดที่จะผลิตได้

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของการเลี้ยงสัตว์มาให้เข้าใจ
2. จงอธิบายความหมายของกระบวนการทำสัตว์เลี้ยงมาให้เข้าใจ
3. จงอธิบายประวัติการเลี้ยงโคนมมาให้เข้าใจ
4. จงอธิบายประวัติการเลี้ยงโคเนื้อมาให้เข้าใจ
5. จงอธิบายประวัติการเลี้ยงสุกรมาให้เข้าใจ
6. จงอธิบายประวัติการเลี้ยงไก่มาให้เข้าใจ
7. การเลี้ยงสัตว์มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างไรบ้าง
8. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงสัตว์มีด้านใดบ้าง
9. จงอธิบายสภาพการผลิตสัตว์ในประเทศไทยมาพอเข้าใจ
10. ในความคิดของนักศึกษาต้องการให้การผลิตสัตว์ในอนาคตเป็นอย่างไร